

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
5651-17

meddelad i Stockholm den 25 juni 2018

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

MOTPART

Skandinaviska Enskilda Banken AB, 502032-9081

Ombud: AA
SEB Private Banking/Stiftelser
106 40 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 8 september 2017 i mål nr 1634-17

SAKEN

Registrering av stiftelse

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 191060

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.hogstaforvaltningsdomstolen.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål.

En stiftelse ska registreras i ett stiftelseregister och registreringsmyndighet är den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet för stiftelsen.

BB avled 2010 och efterlämnade tillgångar på ca tolv miljoner kronor. Enligt upprättat testamente skulle hans tillgångar efter hans död gå till ”sårade, skadade Amerikanska soldater som deltagit under andra Världskriget och senare terrorist bekämpning och som fortfarande ’är i livet’”.

Boutredningsmannen i dödsboet efter BB kom efter utredning fram till att testamentet borde tolkas som att det innefattade ett stiftelseförordnade. Efter förfrågan från boutredningsmannen åtog sig Skandinaviska Enskilda Banken att förvalta stiftelsens kapital och se till att ändamålet blev fullföljt.

I egenskap av förvaltare anmälde banken i februari 2015 ”BBs stiftelse” till länsstyrelsen för registrering i stiftelseregistret. Av anmälan framgår att tillgångarna då uppgick till ca 14 miljoner kronor.

Länsstyrelsen beslutade att inte registrera stiftelsen. Enligt länsstyrelsen var det uppenbart att det inte var fråga om en giltig stiftelsebildning eftersom ändamålet inte var tillräckligt bestämt.

Skandinaviska Enskilda Banken överklagade beslutet till förvaltningsrätten som avslog överklagandet.

Genom den nu överklagade domen biföll kammarrätten bankens överklagande och förordnade att ”BBs stiftelse” skulle registreras i stiftelseregistret.

Kammarrätten ansåg att testamentet visserligen saknade en tydlig uppgift om verksamhetsändamål, men att detta utan någon djupare tolkning kunde anses framgå genom att destinatärskretsen var utpekad samt att de efterlämnade

Mål nr
5651-17

tillgångarna till största delen bestod av värdepapper. Testamentet kunde således tolkas så att testatorn avsett att upprätta en stiftelse som skulle lämna ekonomiskt understöd till de utpekade destinatärerna. Mot den bakgrunden fann kammarrätten att det inte var uppenbart att det som anmälts för registrering inte var en stiftelse.

YRKANDEN M.M.

Länsstyrelsen i Stockholms län yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer länsstyrelsens beslut samt anför bl.a. följande. Det är inte rimligt att registrering i stiftelseregistret sker utan att det görs en grundlig materiell prövning av om det föreligger en stiftelse eller inte. Det i målet aktuella testamentet innehåller inte några föreskrifter som kan tolkas som syfte eller verksamhetsföremål. Testamentet saknar också en tydlig destinatärskrets. Sammantaget är ändamålet inte angivet med sådan bestämdhet att det går att verkställa. Det föreligger inte heller några omständigheter i övrigt som tyder på att testatorn har avsett att bilda en stiftelse. Det är således uppenbart att det inte föreligger en giltig stiftelsebildning.

Skandinaviska Enskilda Banken anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Det skriftliga testamentet innehåller en viljeförklaring som pekar ut såväl ett ändamål som den egendom som ska användas för att tillgodose ändamålet. Den efterlämnade egendomen har tagits om hand av banken som åtagit sig att förvalta den och egendomen räcker gott och väl för att främja syftet under en tid om minst fem år. Det är således inte uppenbart att det som anmälts för registrering inte är en stiftelse.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet gäller vilken prövning som registreringsmyndigheten ska göra av om det som anmäls för registrering i stiftelseregistret är en stiftelse.

Rättslig reglering m.m.

Av 1 kap. 2 § stiftelselagen (1994:1220) framgår att en stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål.

För stiftelsebildning fordras alltså två rättshandlingar från stiftarens sida nämligen dels ett stiftelseförordnande och dels en förmögenhetsdisposition. Stiftelseförordnandet ska först och främst innefatta en förklaring från stiftarens sida att denne för ett bestämt ändamål vill skapa en varaktigt bestående och självständig förmögenhet. Som minimum ska viljeförklaringen ge besked i två avseenden nämligen om den avsedda stiftelsens ändamål och om vilken egendom som stiftaren avser att tillskjuta för detta ändamål. En fullständig ändamålsbestämning omfattar i sin tur tre moment: syfte, verksamhetsföremål och destinatärskrets. Syftet anger närmare vilket område stiftelsen ska verka inom eller vad den ska verka för. Verksamhetsföremålet bestämmer närmare på vilket sätt stiftelsen ska främja sitt syfte och destinatärskretsen anger vilka krav man måste uppfylla för att komma i fråga för bidrag eller annan förmån från stiftelsen. Det är inte nödvändigt att samtliga moment är angivna för att ändamålet ska anses tillräckligt bestämt men det måste gå att verkställa. Kravet på varaktighet innebär att förordnandet måste kunna vara verksamt i vart fall några år. (Prop. 1993/94:9 s. 105 f.)

I 10 kap. 1 § stiftelselagen föreskrivs att en stiftelse ska vara registrerad. Av 2 § framgår att en stiftelses styrelse eller förvaltare ska anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret senast sex månader efter det att stiftelsen bildades.

En stiftelse får rättskapacitet redan genom bildandet och om en stiftelse felaktigt skulle vägras registrering förlorar den inte sin status som stiftelse. Registreringen i stiftelseregistret har således inte någon konstitutiv betydelse utan syftar enbart till att ge offentlighet åt stiftelserna. Trots detta ska registreringsmyndigheten göra en bedömning av om det som anmäls för registrering är en stiftelse eller inte eftersom inget annat än stiftelser ska föras in i registret. I det enskilda fallet kan det krävas en förhållandevis kvalificerad bedömning för att avgöra om en stiftelse

föreligger eller inte. Registreringsmyndigheten bör därför vägra införeling i registret bara när det är uppenbart att det som anmälts för registrering inte är en stiftelse. (Prop. 1993/94:9 s. 212 och prop. 2008/09:84 s. 28.)

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Av 10 kap. 1 § stiftelselagen framgår inte annat än att en stiftelse efter anmälan ska registreras i stiftelseregistret. Vilken prövning som registreringsmyndigheten ska göra av om det som anmäls för registrering är en stiftelse eller inte framgår inte. Av förarbetsuttalanden framgår dock att registreringsmyndigheten bör vägra registrering bara om det är uppenbart att det inte är fråga om en stiftelse.

Registreringen i stiftelseregistret har som framgått ingen konstitutiv effekt och saknar alltså betydelse för frågan om stiftelsens rättsliga status. Uppgiften att ta ställning till om en stiftelse har bildats eller inte ligger hos de allmänna domstolarna. Av detta följer enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening att registreringsförfarandet inte bör innefatta någon mer kvalificerad bedömning av om en stiftelse föreligger eller inte. Registreringsmyndigheten bör i stället utgå från att det som anmälts för registrering är en stiftelse.

Först om det framkommer omständigheter som ger anledning att ifrågasätta om en giltig stiftelsebildning föreligger bör registreringsmyndigheten göra en fördjupad utredning. Prövningen bör emellertid i sådana fall begränsa sig till om minimikraven för en giltig stiftelsebildning är uppfyllda, dvs. om det går att identifiera ett ändamål och en för ändamålet avskild förmögenhet som kan användas under mer än något eller ett fåtal år.

I förevarande fall saknar det aktuella testamentet en uttrycklig föreskrift om testatorns vilja att bilda en stiftelse. Denna omständighet ger anledning att utreda om det som anmälts för registrering som en stiftelse uppfyller minimikraven för en giltig stiftelsebildning.

Mål nr
5651-17

Testamentet innehåller en tydlig viljeförklaring att ekonomiskt gynna en viss krets av personer, nämligen företrädesvis amerikanska soldater som deltog i andra världskriget. Vidare är det klart vilken egendom som ska ställas till förfogande för detta ändamål och denna egendom är av en sådan storlek att ändamålet kan uppfyllas under mer än ett fåtal år. Egendomen har tagits om hand av Skandinaviska Enskilda Banken som också åtagit sig att förvalta den i enlighet med det testamentariska förordnandet. Det är mot denna bakgrund inte uppenbart att det som anmälts för registrering inte är en stiftelse. Någon grund för att vägra registrering i stiftelseregistret har därmed inte framkommit och överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Margit Knutsson, Per Classon, Kristina Svahn Starrsjö och Helena Rosén Andersson

Föredragande har varit justitiesekreteraren Daniel Böcker.

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 11 februari 2016 i mål nr 16249-15
Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 9 juli 2015